

ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర - ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర - ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర

భారతంలో సాంఘిక, మత సంస్కరణోద్యమాలు పందొమ్మిదో శతాబ్దంలో ప్రారంభమయ్యాయి. బెంగాల్‌లో ప్రారంభమైన ఈ ఉద్యమం క్రమంగా దేశవ్యాప్తమైంది. దేశంలో సంస్కరణోద్యమాలకు పాటుపడిన వారిలో కొందరి గురించి..

పండిత రమాబాయి (1858-1922)

బొంబాయిలోని సంఘసంస్కర్తల్లో ఒకరు. ఈమెకు పండిత, సరస్వతి అనే బిరుదులున్నాయి. మహిళాభ్యుదయానికి పుణే పట్టణంలో 'ఆర్య మహిళా సమాజం'ను ప్రారంభించారు. హిందూ సమాజంలోని కులతత్వాన్ని విమర్శిస్తూ 'High Caste Hindu Woman' అనే గ్రంథాన్ని రచించారు. వితంతువుల కోసం 1889లో 'శారదా సదన్' అనే వసతిగృహాన్ని బొంబాయిలో స్థాపించారు.

రామకృష్ణ పరమహంస (1836-1886)

ప్రాచీన హైందవ మత ఔన్నత్యాన్ని ఆధునిక కాలంలో పునరుజ్జీవింపజేయడానికి కృషిచేసిన వ్యక్తి. ఈయన అసలు పేరు గదాధర చట్రా. ద్వాయ. 1856లో బెంగాల్‌లోని దక్షిణేశ్వరంలో రాణి రాసమణి దేవి నిర్మించిన కాళికాలయంలో అర్చకత్వం స్వీకరించాడు. దక్షిణేశ్వర యోగి'గా ప్రసిద్ధుడిగా పేరొందిన రామకృష్ణ పరమహంస శిష్యుడే వివేకానందుడు.

వివేకానంద-రామకృష్ణ మిషన్ (1863-1902)

వివేకానందుడి అసలు పేరు నరేంద్రనాథ్ దత్తా. ఈయన 1897లో 'రామకృష్ణ మిషన్'ను స్థాపించాడు. 1893లో చికాగోలో జరిగిన సర్వమత సమ్మేళనంలో ప్రసంగించడం ద్వారా ప్రపంచ దృష్టిని ఆకర్షించాడు. ఈ ఉపన్యాసం 'న్యూయార్క్ హెరాల్డ్' పత్రిక ప్రశంసలందుకొంది. స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు మానవులందరికీ కల్పించాలన్నది వివేకానందుని ఆశయం. ప్రతి వ్యక్తిలోనూ మహోన్నత స్థానం పొందే శక్తి సామర్థ్యాలు నిబిడీకృతమై ఉన్నాయని వివేకానందుడు ఉద్ఘోషించాడు. ఈయన ప్రబుద్ధ భారత అనే పత్రిక ద్వారా ఆధ్యాత్మిక ప్రచారం చేశాడు. 'భారతదేశ ఆధ్యాత్మిక సూర్యుడు'గా ప్రసిద్ధుడై కెక్కారు.

సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ (1817-1898)

ముస్లింలలో పాశ్చాత్య సంస్కృతి పట్ల అవగాహన కలిగించడానికి,

విద్యావ్యాప్తికి, ముస్లిం సమాజాన్ని సంస్కరించడానికి విశేషంగా కృషి చేశాడు. బ్రిటిషర్లకు ముస్లిముల పట్ల ఉన్న వ్యతిరేకతను దూరం చేయడానికి 1860-61లో విధేయులైన భారతీయ ముస్లిములు అనే వ్యాసాన్ని ప్రచురించాడు. 1875లో అలీఘుద్ కేంద్రంగా ఇతడు స్థాపించిన మహమ్మదీయ ఆంగ్ల ప్రాచ్య కళాశాలే నేటి అలీఘుద్ యూనివర్సిటీ. ముస్లిం సంస్కరణకు ఈయన ప్రారంభించిన ఉద్యమం 'అలీఘుద్ ఉద్యమం'గా ప్రతీతి. ఈయన స్థాపించిన పత్రిక Tahdibul Akhalq. 'ఖురాన్ వైపు మరలండి' అనే నినాదం ఇతనిదే.

జ్యోతిరావ్ పూలే 1827-1890

మహారాష్ట్రకు చెందిన సంఘసంస్కర్త. థామస్ పెయిన్ రాసిన 'రైట్స్ ఆఫ్ మాన్' ఆయనను ఎంతగానో ప్రభావితం చేసింది. స్త్రీలకు విద్య నిషేధమని ప్రవచించిన మనుస్మృతిని తిరస్కరించాడు. మానసిక బానిసత్వం నుండి శూద్రులను కాపాడాలనే ఉద్దేశంతో 'Tritiya Ratna' అనే నాటకాన్ని ముద్రించి, పంచిపెట్టాడు. 'Priestcraft Exposed' అనే గ్రంథంలో సమాజంలో పాతుకుపోయిన ఆచారాలను, మూఢనమ్మకాలను ఖండించాడు. 1872లో 'గులాంగిరి' అనే గ్రంథాన్ని ప్రచురించాడు. ఈయన స్థాపించిన సంస్థయే 'సత్యషోధక్ సమాజ్'.

స్వామి దయానంద సరస్వతి - ఆర్యసమాజం (1824-1883)

దయానంద సరస్వతి అసలుపేరు మూలశంకర్. శృంగేరి మఠానికి చెందిన పరమానంద సరస్వతి వద్ద దీక్షను స్వీకరించాడు. తరువాత దయానంద సరస్వతిగా పేరు మార్చుకున్నాడు. మధురలో స్వామి విరజానంద వద్ద వేదసత్యాలను తెలుసుకున్నాడు. 1875లో బొంబాయి కేంద్రంగా 'ఆర్య సమాజం' అనే సంస్థను స్థాపించాడు. ఇతని రచనల్లో అతి ముఖ్యగ్రంథం 'సత్యార్థ ప్రకాశిక'. ఇది ఆర్యసమాజ సభ్యులకు ప్రామాణిక గ్రంథం. 1882 'గోరక్షణ సభ'ను స్థాపించి గోవధకు వ్యతిరేకంగా ప్రచారం చేశాడు. దయానందుని మరణానంతరం.. 1892లో ఆర్యసమాజ సభ్యుల్లో విద్య, ఆహారపు అలవాట్ల విషయంలో విభేదాలు తలెత్తడంతో ఆర్యసమాజం చీలిపోయింది.

అలీబిసెంట్-దివ్యజ్ఞాన సమాజం

సంస్కరణోద్యమంలో ప్రముఖపాత్ర వహించిన సంస్థలలో దివ్యజ్ఞాన సమాజం(థియోసాఫికల్ సొసైటీ) ఒకటి. దీనిని మొదట న్యూయార్క్ కేంద్రంగా రష్యాకు చెందిన బ్లావట్స్కీ, కల్నల్ హెన్రీస్ట్రీట్ ఆల్కాట్లు స్థాపించారు. వీరు 1879లో భారతదేశం వచ్చి, మద్రాసు సమీపంలో

అడయారు వద్ద దివ్యజ్ఞాన సమాజ కేంద్రాన్ని స్థాపించారు. ఈ సంస్థ కార్యకలాపాలు ఐర్లాండ్ మహిళా అనిబిసెంట్ 1893లో భారతదేశానికి రావడంతో ఊపందుకున్నాయి. హిందూ సమాజ ఉద్ధరణ లక్ష్యంగా ఈ సంస్థ కార్యకలాపాలు కొనసాగాయి. విద్య, రాజకీయాలపై అనిబి సెంట్ ఇచ్చిన ఉపన్యాసాలు 'భారతదేశమా మేలుకో (Wack up India)' అనే గ్రంథ రూపంలో ప్రచురితమయ్యాయి. ప్రజలలో జాతీయవాద స్ఫూర్తిని పెంపొందించడానికి అనిబిసెంట్ 'కామన్ లీల్', 'న్యూ ఇండియా' అనే పత్రికలను సాధనాలుగా ఉపయోగించు కుంది. 1921లో బెనారస్ యూనివర్సిటీ నుంచి గౌరవ డాక్టరేట్ సాధించింది. 1916లో తన నాయకత్వంలో హోమ్ రూల్ (స్వపరిపాలన) ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించింది. కాశీలో హిందూ కళాశాల స్థాపనకు కారకురాలు. ఈ కళాశాలే మదన్మోహన్ మాలవ్య ఆధ్వర్యంలో బెనారస్ విశ్వవిద్యాలయంగా ప్రసిద్ధికెక్కింది.

కందుకూరి వీరేశలింగం (1848-1919)

ఆధునిక ఆంధ్రదేశ సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవ నోద్యమంలో ఆద్యుడు. ఈయన్ని 'ఆధునిక ఆంధ్ర పితామహుడు', 'దక్షిణ దేశ విద్యాసాగర్' అని పిలుస్తారు. 'గద్యతిక్కన'గా కూడా ప్రసిద్ధిగాంచారు. 1874లో 'వివేకవర్ధిని' అనే తెలుగు పక్షపత్రికను, తర్వాతి కాలంలో హాస్య సంజీవిని, సతీహిత బోధిని, సత్య సంవర్ధిని, తెలుగు జనానా, సత్య వాదిని పత్రికలను ప్రచురించాడు. ఆంధ్రదేశంలో స్త్రీ విద్యావ్యాప్తికి, వితంతు వివాహాలను జరిపించడానికి ప్రాముఖ్యతనిచ్చాడు. సత్య వతి చరిత్ర, చంద్రమతి చరిత్ర, సత్యసంవలిని వంటి గ్రంథాలు ఈయన రచనలే. తెలుగులో మొదటి నవలగా పేరుగాంచిన 'రాజశేఖర చరిత్ర' ఇతని రచనే. ఆంగ్లంలో గోల్డ్స్మిత్ రాసిన 'విూర్ ఆఫ్ ది వేక్ ఫీల్డ్' ఆధారంగా రాజశేఖర చరిత్ర నవల రూపుదిద్దుకుంది. ఇందులో వితంతువుల దుస్థితిని వర్ణించాడు. 1874లో వితంతు వివాహం శాస్త్ర సమ్మతమే అంటూ రాజమండ్రిలో మొదటి బహిరంగ ఉపన్యాసం చేశాడు. 1881 డిసెంబరులో మొదటి వితంతు వివాహాన్ని జరిపించాడు. బ్రహ్మ వివాహం, సత్యరాజా పూర్వదేశ యాత్ర వంటి హాస్యనాటికలు రాశాడు. జీసస్ చరిత్ర, విక్టోరియా మహారాణి చరిత్రలను రాశాడు. బ్రహ్మసమాజ సభ్యుడు. తాను ప్రారంభించిన సంస్కరణోద్యమాన్ని కొనసాగించడానికి 1908లో 'హితకారిణి సమాజం'ను స్థాపించాడు.

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు (1861-1939)

మచిలీపట్నంలో జన్మించాడు. సాంఘిక స్వచ్ఛత ఉద్యమ నిర్మాత. జీవితంలో స్వచ్ఛత, దేవదాసి వ్యవస్థను రద్దుచేయడం ఈ ఉద్యమ లక్ష్యాలు. బ్రహ్మ ప్రకాశిక, ది పీపుల్స్ ఫ్రెండ్, ది ఫెలో వర్కర్ పత్రికల ద్వారా తన ఉద్యమాలను ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్ళిన వ్యక్తి. 'బ్రహ్మర్షి'గా ప్రతీతి.

ప్రాక్టీస్ బిట్స్...

- న్యూ ఇండియా, కామన్ లీల్ పత్రికలెవరివి?
 - తిలక్
 - అనీబిసెంట్
 - శశిపాద బెనర్జీ
 - రాజారామోహన్ రాయ్
- ప్రార్థనా సమాజ వ్యవస్థాపకులలో ప్రముఖుడు?
 - మహదేవ గోవింద రెనడే
 - నారోజి ఫరోదొంజి
 - డి.కె. కార్వే
 - స్వామిదయానంద
- అలీఘర్ ఉద్యమ నిర్మాత?

(ఏపీపీఎస్సీ గత ప్రశ్నపత్రాలలో అడిగిన ప్రశ్న)

 - మదన్మోహన్ మాలవ్య
 - సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్
 - సర్ సయ్యద్ ఇబ్రహీం
 - ధియోడర్ బెక్
- "గులాంగిరి" గ్రంథ రచయిత?
 - శశిపాద బెనర్జీ
 - జ్యోతిరావ్ పూలే
 - శ్రీ నారాయణ గురు
 - రామస్వామి నాయకర్
- ఆత్మగౌరవ ఉద్యమ నాయకులు?
 - శ్రీ నారాయణ గురు
 - శ్రీ రామస్వామి నాయకర్
 - డి.కె. కార్వే
 - జ్యోతిరావ్ పూలే
- ఆర్యసమాజం నా తల్లి, వైదిక ధర్మం నా తండ్రి' అన్న వ్యక్తి?
 - స్వామిదయానంద
 - లాలాజపతిరాయ్
 - వివేకానంద
 - తిలక్
- రెహ్మామాయ్ మజో దయాన్ నన్ సభను స్థాపించింది ఎవరు?
 - సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్
 - నారోజి ఫరోదొంజి
 - డి.కె. కార్వే
 - శ్రీ నారాయణ గురు
- కింది వానిలో దక్షిణ దేశ విద్యాసాగరునిగా పేరుగాంచింది?
 - రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు
 - వీరేశలింగం
 - ఈశ్వరచంద్రవిద్యాసాగర్
 - దేశిరాజు పెదబాపయ్య
- సత్యార్థ ప్రకాశిక ఈ సంఘ సభ్యులకు ప్రామాణిక గ్రంథం?
 - బ్రహ్మసమాజం
 - ప్రార్థనాసమాజం
 - ఆర్యసమాజం
 - ధియోసాఫికల్ సొసైటీ
- దక్షిణేశ్వర యోగి ఎవరంటే?
 - వివేకానంద
 - రామకృష్ణపరమహంస
 - స్వామిదయానంద
 - వీరేశలింగం

జవాబులు	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	B	A	B	B	B	B	B	C	B	